

Looking at the Sun (Pantheon, 1994) beskriver han det östasiatiska ekonomiska systemets uppgång.

Sociala frågor används ofta i amerikansk debatt som slagträ i den grundläggande ideologiska debatten - den som handlar om statens och "den nya klassens" makt i relation till medborgarna och deras förmåga att i frivilliga former lösa sina och medmänniskornas bekymmer. De hemlösa har i högsta grad använts som ett instrument för vänsterns ideologiska offensiv. Christopher Jencks har i *The Homeless* (Harvard University Press, 1994) gjort ett viktigt inlägg i den debatten. Hans slutsats är att ett rikt samhälle bör sträcka ut sin hand till de misslyckade och de sjuka, men han ser inte hemlösheten som orsakad av medveten politik, med undantag för den i sig väl-

menta tanken att tömma de stora mentalvårdsinstitutionerna.

Frihandelsfabel

Till slut några ord om två böcker som faller en smula utanför genreetiketterna. Russell D. Roberts har skrivit en underhållande fabel om frihandel och protektionism, *The Choice* (Prentice Hall, 1994). Den kan knappast översättas till svenska, men däremot borde någon ta initiativet till att skriva en sådan bok för den svenska läsekretsen.

Martha Bayles har säkert många SvT-läsare följt i Wall Street Journal. Hennes bok *Hole in our Soul* (The Free Press, 1994) handlar om hur skönhet och mening försvinner ur amerikansk populärmusik.

CARL JOHAN LJUNGBERG:

DYGDIGT ELLER BARA VALPIGT?

Den amerikanska indebatten har nyligen fångats av ordet dygd. "Virtue" är verkligen "hett" nu som framgår av en titt i många förlags utgivningslistor. Många som länge varit blaserade moralrelativister eller marknadsliberala spontanister talar med nyförvärvat

Dygdernas bok, Red. Magnus Palm, Brombergs 1994.

allvar plötsligt om "virtue". Vid ett besök i Chicago nyligen såg jag i boklådorna travar, nej berg av något som kallades *The book of virtues*, en antologi med "great moral stories" sammanställd av den försigkomne föredetta utbildningsministern Bill J Bennett.

Allt vore väl om detta nya intresse verkligen pekade mot en djupare omprövning av den vänsterliberala anda som länge dominerat i USA eller spe-

glade en önskan att nyformulera den etiska grunden för ett fritt samhälle. Mycket tyder tyvärr på att den nya dygdvägen väckts av samma födgeni som en gång skrev "Hur man blir rik och vinner vänner", fast temat nu råkar ha blivit dygd. Man frågar sig för hur länge? Bennetts bok har av Brombergs nu utgivits i en svensk version, redigerad av Magnus Palm och med en del tillskott av allt från Selma Lagerlöf till Mikael Wiehe.

Vad är det då som *Dygdernas bok* finner värt att anbefalla till moralisk resning? Här finns visst storslagna texter som Perikles gravtal, med dess strama besinning och maning till självkritik, flera bibelpärlor (delvis återberättade) samt en del av Aristoteles etiska resonemang. Samtidigt ges prov på modern sentimentalitetskult i dess pryddo - sagan om *Skönheten och odjuret*, *Flickan med svavelstickorna* och ett par av Martin Luther Kings tal. (Den moraliskt komplicerade King har i USA nyligen avslöjats som akademisk plagiatör. Han skrev nämligen av, har det uppdagats, betydande delar av sin avhandling ur andras verk.)

Att Mark Twain och Falstaff Fakir hade ironins stora gåva påminns vi här om - men vad säger de valda texterna oss egentligen om dygd? Utdragen ur Tove Janssons muminböcker är charmiga - men vilket är budskapet? Visst är gudadottern Indras ord sköna - men tagna ur sitt sammanhang förmedlar "Det är synd om människorna" lätt ett sentimentalt budskap långt från den subtila öster-

ländskhet som Strindbergs *Drömspel* avsåg att framkalla. Ibsens bild av livslögnen (boken citerar ett känt stycke ur dramat *Vildanden*) är i sin tur mer psykopatologiskt än moraliskt vägledande.

I *Dygdernas bok* serveras dock också tidlösa berättelser om människans villkor som Filemon och Baukis (om det gudfruktiga paret som belönades genom att förvandlas till träd med grenarna tvinnade om varandra) eller sköna dikter som William Blakes *Lammet och tigern*, Stagnelius *Vän! I förödelsens stund* och John Donnes *Yvs icke, Död*. Dessa förtjänar att spridas. Som helhet är dock boken ofta fladdrig och ogenomtänkt. Den tycks vilja fylla ett moraliskt tomrum med en halvhjärtad litterär gest. Samtidigt skulle mycket stå att vinna på en koncentrerad och systematisk genomgång av vad moral är, där exempel fick ta de gängse abstrakta resonemangens plats och vikten av personlighet och karaktär framhävdes. Moral tillägnar vi oss självfallet sällan genom att nöjesläsa aldrig så välformulerade textutdrag. Den växer fram genom vanemässig självkritik och ur plågsam erfarenhet. Detta fordrar i sin tur att grunden är lagd genom att de människor i vars krets vi formas delar "en vana i samma riktning" med T. S. Eliots träffande ord. Moral måste vara vanemässig för att bli verksam. Det värdefulla med *Dygdernas bok* är dock att den källa till ett gott liv som litteraturen (om vi söker dess lärdomar mer fullödigt och inte i korta utdrag) kan utgöra här framhävs på nytt.